

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE CHRISTO CAPITE|| TOTIVS ECCLESIAE,|| QVINQVE LIBRIS|| explicata.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XV. [Diluitur argumentum Nonvm.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53845](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53845)

causam tacuit, non in hac re solum, sed in multis etiam aliis, ut semper nos exerceat, & humiles discipulos habeat. Vnde de Athanasium in epist. ad Serapionem; Gregorium Nazianzenum lib. 5. de Theologia; Basilium lib. 3. in Eunomium; Damascenum lib. 1. cap. 10. Augustinum lib. 15. Trinit. cap. 27. lib. 3. contra Maximinum, cap. 14. & Tractatu 99. in Iohannem, qui docent rem esse altiore, quam ut à nobis perfecte intelligi possit. Quamuis Augustinus duas rationes cogitauerit, quæ utcumque animo quærere satisfacere possunt. Ait enim lib. 5. de Trinit. cap. 14. ideo Spiritum sanctum non esse Filium, quia non procedit quomodo natus, sed quomodo datus. Addit verò lib. 15. cap. 26. propterea quod non posse vocari Filium, quia procedit ex duobus, quæ duo Patres dici possunt, nec alter pater, alter mater.

Clarius S. THOMAS I. parte q. 27. art. 4. & in quæstionibus de potentia q. 10. art. 2. ad argumentum 22. rem istam explicauisse videtur. Ait enim Verbum Dei Filium esse Dei, quia cum procedat per actum intellectus, procedit ut similitudo quædam & imago producentis, idque ex vi ipsius productionis. Nec enim res verè intelligitur, nisi producatur actus seu Verbum, quod sit ipsius rei, quæ intelligitur, similitudo. At Spiritum sanctum idem B. Thomas docet, non esse Filium Dei, quia licet similis sit Patri, & Filio, non procedat similis ex vi productionis, cum per actum amoris procedat, amor autem non sit ex natura similitudo rei amate, sed impulsus quidam in rem amatam.

CAPVT XV.

» **UNUM** argumentum. Vel substantia est
 » trinisca ratione essentia, vel non est. Si est
 » essentia est incommunicabilis, vel si commu-
 » catur, communicabitur etiam substantia
 » tunc vel habent personæ præter istam substantiam,
 » accipiunt cum essentia, aliam propriam, vel non. si ha-
 » ergo quatuor erunt substantiæ, & proinde quatuor per-
 » næ. si non habent, ergo vna tantum erit substantia, ac per
 » inde vna tantum persona. si verò substantia non est de-
 » tione essentia, ergo essentia non est infinita simplicitate
 » non contineat omnem perfectionem, & præterea creaturæ

uinæ personæ compositæ ex essentia, & substantia, quod est absurdissimum.

RESPONDEO, hinc tangi quæstionem difficillimam, & in qua Patres discordes videtur. Nam B. AUGUSTINVS lib. 7. Trinit. cap. 4. dicit, aliud esse in Deo esse Patrem, aliud esse Deum, sed ibidem docet, subsistere, dici ad se, non ad aliud, proinde esse absolutum, & commune tribus. Deniq; addit, sic esse in Deo vnum subsistere, quomodo est vnum sapere: & sicut non sunt in Deo tres sapientiæ, ita nec tres esse substantias. Et cap. 6. dicit personam esse quid absolutum, & nõ esse aliud personam esse, aliud verò Deum esse: quamuis sit aliud, Deum esse, & Patrem esse. Vbi videtur S. Augustinus distinguere substantiam à relatione, & substantiam vnam asserere, relationes autem multas.

Item ANSELMVS in Monologio cap. 43. dicit, personas diuinas per suam sapientiam, essentiam, & vitam subsistere, sapere & viuere: & BOETIVS lib. de duabus naturis: *Subsistit, inquit, quod alio non indiget & sit. quare quod Græci dicunt ὑπόστασις, nos substantiam vocamus.* Similia habet Richardus lib. 4. Trin. cap. 8. 19. Et ipse etiam B. Thomas q. 9. de potentia art. 5. ad 13. vbi dicit relationes habere ab essentia quod subsistant, non è contrario essentiam à relationibus. quod alibi etiam sæpe repetit. & in 1. sentent. dist. 26. q. 1. art. 1. ad 4. clarè dicit, substantiam esse vnam, sicut essentiam.

Idem quoq; ratione demonstrari potest. subsistere enim est proprium substantiæ, non relationis, ergo non habet hoc essentia à relatione, sed à se. Et præterea si haberet à relatione, non posset explicari, quomodo sit in Deo vera generatio. nam relatio sequitur generationem, cum in ipsa fundetur: suppositum autem subsistens præcedit generationem, cum nihil agere possit, nisi sit suppositum. quomodo ergo Pater gignere potuit, si non habuit esse subsistens, nisi per relationem, & eam non habuit, nisi post generationem?

At ex altera parte Ioannes Damascenus lib. 1. cap. 6. de fide Orthodoxa sic ad verbū ait: ὁ θεὸς λόγος τῷ μὲν ὑφ' ἑαυτὸν, διήρηται πρὸς ἐκεῖνον, πὰρ ὃ ὑπόστασιν ἔχει, hoc est, *Verbum Dei hoc ipso, quod per se subsistit, distinguitur ab eo, à quo habet substantiam: vbi satis apertè plures ponit*

substantias. Item VI. Synodus generalis act. 11. legi iussit
pistolam Sophronij, & recepit eandem postea act. 13. in qua
epist. bis repetitur Trinitatem esse numerabilem personarum
substantiis.

Præterea in Symbolo Athanasij, & apud omnes Græcos
dicitur alia hypostasis Patris, alia Filij. at certè non potest
dici plures hypostases, nisi essent plures substantiæ, sicut
non possumus dicere plures Deos, quia non sunt plures De-
itates. non enim multiplicantur concreta substantia, nisi
multiplicentur formæ. I T E M, si non sunt tres substantiæ,
quomodo distinguuntur realiter tres personæ? nec enim rea-
lis distinctio habere potest locum, ubi nõ sunt distinctæ es-
sentiæ, aut substantiæ: certum autem est, diuinas personæ
non distingui existentiis. I T E M, si nõ sunt plures substan-
tiæ, quo pacto constabit, incarnationem esse factam in hy-
postasi solius Filij? D E N I Q U E, si in Deo cum vna sola substan-
tia sunt plures personæ, propter solam multiplicationem
relationum oppositarum; cur etiã in Christo non sunt mu-
ltæ personæ propter multiplicationem naturarum opposi-
tarum, id est, naturæ creatrix & creatæ? A D D E quod 8. 1. 1.
mas 1. p. q. 40. art. 3. dicit, relationes afferre secum hypo-
stases, non præsupponere, & abstractis relationibus ab essentiis
non remanere hypostases.

V T I G I T V R tanta hæc lis componatur, dicendum
bis esse videtur, substantiam diuinam partim esse naturam
partim multas; partim absolutam, partim relativam, partim
communem tribus, partim propriam singulorum, partim
niquè partim de ratione essentiæ, partim non de ratione
essentiæ. Quod vt facilius intelligatur, aliqua prænotanda
erunt.

A D P R I M V M quidem, ex S. Thoma q. 8. de potentia
1. 3. ad 7. substantiam duo habere officia. Vnum, vt
constituat suppositum, & faciat illud esse in se, id est, non
dependere ab alio. Alterum, vt distinguat illud ab aliis suppositis,
quæ duo officia valde inter se distinguuntur. Nam vnum
potest esse ante aliud, vt patet in Adamo, qui quando
solus, habebat esse in se; sed non distinguebatur ab aliis. Vnde
aliquid distinguit quod non constituit, vt patet de spiritali
nature actiua in Deo.

Nota SECUNDO, aliud esse loqui de subsistentia respectu essentiae, aliud respectu personarum. nam si de essentia loquamur, illa non constituitur per relationem, nec accipit ab illa subsistentiam, sed habet in se intrinsecè subsistentiam. ita ut si mente separemus ab essentia relationes, illa erit in se existens, & distincta ab omnibus aliis essentiis, quamvis non habeat in se distinctas personas.

Nota TERTIO, certum esse, personas habere distinctionem à relatione, & proinde subsistentiam quoad secundum officium. personæ enim diuinæ distingui debent minima distinctione, ut B. Cyrillus lib. I. Trinit. & B. Thomas p. I. q. 40. art. 2. ad 3. docent: minima autem distinctio est per relationem, & hoc ipsum docent passim Patres & Concilia, quæ dicunt solam relationem, distinctionem & numerum in Deo efficere.

At verò unde habeant personæ diuinæ subsistentiam quoad primum officium, Patres non ita perspicue expresserunt, tamen nos cum S. Thoma dicimus, totam subsistentiam habere personas à relatione, sed non eodem modo. nam relatio includit essentiam, & superaddit respectum, cum sit aliud ad aliud; & quidem quatenus includit essentiam, constituit & dat personæ esse in se, quatenus dicit respectum, distinguit. esse autem hanc sententiam S. Thomæ non negabit, qui eius opera diligenter euoluerit. siquidem ipse ubique docet, relationem constituere & distinguere personas; sed constituere ut identificatur cum essentia: distinguere autem, ut relatio est. Vide de potentia q. 8. art. 3. ad 7. q. 9. art. 5. ad 13. & q. 10. art. 5. ad 12. contra gent. lib. I. cap. 21. & 22. lib. 4. cap. 10. 14. & 49. & p. I. q. 3. art. 3. & q. 29. art. 4. & q. 40. art. 2. & 4. & I. d. 26. q. 1. artic. I. ad 4. Sed placet ascribere pauca S. Thomæ verba. sic igitur loquitur in quæst. 8. de potentia, artic. 3. ad 7. Relationes etsi constituent hypostases, tamen hoc faciunt, in quantum sunt essentia diuina. Et ibidem ad 9. Relatio distinguit, in quantum est; constituit, in quantum est essentia. & quæst. 9. ad 13. Proprietates personales non sunt principium subsistendi diuinæ essentia. ipsa enim diuina essentia per se subsistit: sed è conuerso proprietates personales habent quod subsistant, ab essentia.

DICES, si relatio non constituit, vt relatio, sed vt essentia, ergo ipsa essentia constituit, nō relatio. Respondeo, quia ita esse, quia idem debet esse principium constituens & distingvens, quamuis non eadem ratione vtrumque fiat. Constat autem distinctiuum principium esse relationem: relatio igitur debet etiam constituere, sed tamen hoc fit vt includit essentiam.

Nota **QUARTO**, substantiam quoad primum officium id est, dum constituit personam, duo facere. Nam & dat se per se, & præstat incommunicabilitatem. quamuis autem diuina relatio non det simpliciter esse per se, quia diuina essentia, cum sit infinitæ perfectionis, includit essentialiter solum existere, sed etiam per se existere: tamen dat incommunicabilitatem, & constituit suppositum. diuina enim essentia, quamuis per se subsistat, tamen communicationis est ob suam infinitatem, & ideo non est suppositum. vt relationem ita terminatur, & quasi modificatur substantia illa essentialis, vt constitutum ex essentia, & relatione profus incommunicabile. quare relatio, etsi non constituit, vt relatio, quatenus constituere dicit dare simpliciter esse per se, vt paulò antè cum S. Thoma docuimus: tamen constituit, vt relatio, quatenus constituere dicit dare esse per se incommunicabiliter. Igitur in Deo sicut est vna substantia cōmunis & absoluta, vt ex Augustino, Anselmo, Richardo, & S. Thoma colligitur: ita sunt etiam tres vere substantiæ propriæ, & relatiuæ, vt colligitur ex Athanasio, Aphronio, Damasceno, & eodem S. Thoma. nec tamen sunt quatuor substantiæ, sed vna & tres, quia tres illæ res cum absoluta realiter idē sunt. & per hæc cessant argumenta pro vtraque parte.

Ad illud **PRIMUM**, ergo essentia est incommunicabiliter. Respondeo, negando consequentiam: nam essentia non communicatur, vt quæ erat in se, incipiat esse in alio. sed enim illa est in se, & nunquam in alio, cum sit simpliciter & de eius ratione sit subsistere; sed vt quæ est in se vna per se, sit in se etiam alio modo. Itaq; essentia Patris est in se sed cum relatione producentis, & essentia Filij est in se sed cum relatione producti, &c.

Ad illud; *Vel habent personam propriam substantiam*

ver istam essentia, & vel non. Respondeo, personas singulas non habere nisi subsistentias singulas, sed eas partim esse de ratione essentia, partim non esse, vt dictum est.

Ad illud pro altera parte; *Ergo essentia non erit infinita simpliciter.* Respondeo, negando consequentiam, essentia enim continet intrinsecè quidquid perfectionis habet subsistentia. nam vt supra diximus, relationes non dicunt aliam perfectionem, quàm eam quæ est ipsa essentia.

Ad illud; *Ergo persona erit composita.* Respondeo, negando consequentiam, nam subsistentia Patris, quatenus distinguitur ab essentia, est purus respectus ad aliud, & proinde non habet ordinem ad ipsam essentiam, sed solum ad terminum.

Ad illud argumentum, quod solet videri insolubile. Suppositi constitutio præcedit generationem, generatio relationem, ergo suppositum non constituitur per relationem. RESPONDEO, suppositi constitutionem præcedere generationem, sed suppositi distinctionem sequi post generationem, & propterea dicimus relationem vt sic, quæ sequitur generationem, distinguere suppositum, non constituere: at relationem vt identificatur cum essentia, & præcedit generationem, secundum modum nostrum intelligendi, constituere suppositum.

DICES, ratio etiam vt identificatur cum essentia, si ratio est, fundamentum aliquod requirit; alioqui nulla erit ratio, cur sit potius paternitas, quàm alia species relationis: fundamentum autem paternitatis nullum potest fingi, præter generationem, igitur nullo modo paternitas præcedere potest generationem, & suppositum constituere. RESPONDEO, relationes, quæ accidentia sunt, semper requirere fundamentum, nimirum vt habeatur ratio, cur talis ratio in tali subiecto inhaereat: at relationes, quæ sunt ipsa essentia subiecti, nullum fundamentum requirere, vt enim nemo quærit, cur homo sit animal rationale, quia illa est eius essentia: ita non debet quæri cur prima persona diuina sit paternitas subsistens, quia hæc est eius essentia: & tamen fundamentum assignamus, videlicet generationem, cur hæc prima persona sit formaliter Pater, & distinguatur à Filio.

Ar,

At, inquires, S. Thomas 1. part. q. 40. artic. 3. dicit abh
ctis relationibus, non remanere in Deo hypostases, et
subsistentia nullo modo est de ratione essentiz. Respon
deo, B. Thomam velle dicere non remanere hypostases
distinctas, nam subdit statim, hypostasis enim significat
quid distinctum.

CAPVT XVI.

DECIMUM argumentum. Relatio, vt distinguitur
ab essentia, distinguit personas. sed relatio
vt distinguitur ab essentia, nõ est in re, sed solum
in mente; relatio enim supra essentiam non ad-
dit rem, sed rationem tantum, aliàs esset in Deo aliquid ab
essentia realiter distinctum; ergo personæ nõ distinguntur
re, sed ratione tantum.

Præterea vel tota realitas, quæ est in Patre, est etiam in Fi-
lio, vel non est; si est, ergo non distinguuntur re, Pater di-
lius; si non est, ergo aliqua res est in Patre, quæ non est in Fi-
lio; & cum res, vnum, verum, & bonum conuertantur in
vnitas, veritas, & bonitas erit in Patre, & non in Filio.

RESPONDEO, respectum, quem superaddit ad essentiam
relatio, distinguere personas, sed eum respectum non esse
solum in mente, sed etiam in re, & vt est in re, distinguuntur
personæ realiter, etiam si cesset, omnis oppositio
intellectus. Quare ad propositionem respondeo, personæ
distingui personis relationibus, quatenus distinguuntur
relationes ab essentia quomodocunque, sed quatenus
relationes reales, siue vt sunt idem re cum essentia, &
ratione distinguuntur.

Ad confirmationem dico, totam realitatem absolutam
quæ est in Patre, esse etiam in Filio, & in Spiritu sancto
non totam realitatem relatiuam; verè enim sunt tria entia
relatiua, sed relatiua, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus.

Ad probationem cum dicitur, ens, verum, & bonum con-
uertuntur, &c. Respondeo, ista tria entia, esse etiam tria
vera, & tria bona, si accipiuntur hæc nomina adiectiua
est, sunt tria habentia veritatem, & bonitatem. non tria
sunt, in illis tres veritates, aut bonitates, sed vna. Et